

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars Prima. De Ivrisdictione Et Foro Competenti. Pars Secunda. De Præeinentiis & Præcedentiis

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. XL. Frequentina juris visitandi. De jurisdictione, & facultate Ordinarii supervistatione ac revisione computorum Hospitalis, & Montis Pietatis sub administratione laicorum, ac erectorum sub ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74087](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74087)

prius coram Cardinali Arbitro, & deindè in Rota, de qua *sub tit. de Parochis*, Ego met scribens pro Archiepiscopo, posita probatione domini soli, aliisque requisitis, de quibus in *dicta Constitutione 19. Sixti V.* non negabam hujusmodi exemptionem à jurisdictione ordinaria, præterquam quoad parochialitatem & concernentia curam animarum & concursum ad formam Concilii, ob ejsdem Constitutionis litteralem exceptionem.

Prout e conversò, Ego scribens pro Capitulo & Communitate in ista causa, ob cessantem verificationem dictæ limitationis circa curam, & parochialitatem, non controvertebam facultatem visitandi jure delegato per Sac. Concilium Tridentinum circa concernentia hospitalitatem & curam, ac etiam circa alia, quæ sub hujusmodi delegata jurisdictione veniunt, cum sola controversia esset super jurisdictione ordinaria.

Atque ex hac distinctione, de plano cessare dicebam fundamenta Archiepiscopi deducta ex aliis quibus visitationibus, aliisque actibus jurisdictionalibus gestis tam per ipsummet; quam per ejus pro tempore prædecessores, quoniam non constabat, an jure ordinario id sequutum esset, unde propterea actus remanebant æquivoci utpotè referribiles ad jus delegatum, dum omnes erant ab anno 1564. curæ, & sic post publicationem Sac. Conc. Tridentini; Et nihilominus ubi etiam justificaretur, quod tam visitationes, quam alii actus jure ordinario gesti essent, id nullatenus præjudicare dicebam, dum non constabat de scientia & patientia Capituli, cui dictæ Communitatis vel aliorum administratorum negligentia in proposito præjudicare non potuit, ut punctualiter firmatur in *allegatis decisionibus Cathacen. par. 9. recent. dec. 115 217. 310. & 313.*

Tota igitur disputatio fuit super verificatione domini hujus soli, aliorumque requisitorum, cum quorum præsupposito dicta privilegia irrant, itaut questio esset potius facti quam juris, ad causæ patronum magis quam ad Advocatum pertinens; Benè tamen in facto justificabantur eadem, ac majora requisita, quæ in proposito canonizata fuerunt in *supra allegatis decisionibus Cathacen.* Et quoad ea, quæ juris sunt super modo probandi dominium, ad evitandas inanes allegationes pertransibam cum firmatis in eisdem decisionibus, quæ tanquam speciales ac individuales tollebant necessitatem repetendi regulas & propositiones generales ibidem quoque deductas; quarum consarcinatio, transcriptoris potius quam Advocati munus importare videtur, ubi necessitas non exigit.

Ideoque reflectendo etiam ad veritatem, justa, & probabilis videbatur resolutio, stante præsertim continuata observantia prædecessorum Archiepiscoporum, qui acquiescentes oppositionibus circa visitationem jure ordinario, declararunt visitare jure delegato, unde propterea concurrebant, præcedens oppositio, & subsequuta acquiescentia & patientia quæ in incorporalibus stant loco possessionis, itaut concurrente longissimi temporis decursu, intret etiam præscriptio; Multò magis quia in presenti, observantia capienda erat, potius tanquam interpretativa & adminiculativa aliarum probationum super situatione & dominio soli, Atque istud dicebam esse fortissimum adminiculum supplementivum omnium exceptionum & defectuum, qui adversus probationes dabantur.

F R E Q U E N T I N A
J U R I S V I S I T A N D I
P R O
C O M M U N I T A T E O P P I D I
J E S U A L D I
C U M
E P I S C O P O.

*Casus disputatus in Sac. Congregatione
Concilii & resolutus ut infra*

De Jurisdictione & facultate Ordinarii super visitatione ac revisione computorum Hospitalis & Montis Pietatis sub administratione laicorum, ac eorum sub Regia protectione, præsertim ubi administratio est penes ipsam Communitatem fundatricem, An ita verificetur limitatio de fundatore vivente.

S Y M M A R I U M.

- 1 **F** Acti serie.
- 2 Resolutio Sacra Congregationis.
- 3 De regula Episcopo assistente ex Concilio Tridentino visitandi hospitalia & pia loca.
- 4 De limitationibus, ubi sunt sub Regia protectione, & ubi aliter in fundatione cautum est.
- 5 De declarationibus d. limitationum, & quando procedant.
- 6 Jus visitandi non venit sub generali privilegio exemptionis.
- 7 quando dicatur etiam istud jus explicari per acquipollens.
- 8 Declaratur conclusio de qua n. 6.
- 9 Substantia voluntatis, non formula verborum attendenda debet.
- 10 Declaratur conclusio ut leges fundationis debeant habere consensum Ordinarii.
- 11 Quando dictus consensus censetur præsumtus.
- 12 Ordinarius præsumitur informatus de negotiis sua diocesis.
- 13 Alia sunt loca pia, alia verò Ecclesiastica.
- 14 De potestate Ordinarii visitandi etiam opera pia laicalia, & an procedat fundatore vivente.
- 15 Datur distinctio inter pia loca, & opera administrata per Communitatem laicorum, sed fundata cum bonis piè disponentium, & fundata cum bonis ipsius Communitatis.

D I S C. XL.

LN Oppido Gesaldi, Communitas laicorum ex eius bonis, erexit, ac fundavit Hospitalē, & Montem pietatis, sub ea expressa lege, quod sub ipsius, ac laicorum ab ea deputandorum administratione, semper & privè ad quemcumque esse deberent, quodque ad ipsam spectaret jus recipiendarum seu computarum Administrationum, & in quocumque casu controversiæ recurri deberet ad superiores & Magistratus sæculares, itaut loci Ordinarius nulla-

renus posset se ingerere, tanquam sub immediata protectione Regia, sub qua, mediante privilegio, recepta fuerunt. Unde propterea Episcopus illius temporis, diu & ultra spatium 25. annorum supervivens, quamvis laicis ac Domino temporali, ex aliis causis parum benevolus, nunquam visitare tentavit, seu aliàs se intrinsevit. Cum autem Episcopus immediatè successor, vir quidem probus & timorata conscientia, nimiumque benevolus Domini temporalis (cujus ope & auctoritate ad Episcopatum promotus fuerat). nimio tamen zelo abundans, neglectis etiam aliquibus convenientiæ legibus, de facto hujusmodi locorum & Ecclesiæ ibi adiacentis visitationem tentasset, atque se opponente Communitate, ad censuras contra ejus Administratores, alioque laicales Magistratus processisset, interposita appellatione ad A.C. curavit Episcopus causam reassumi per Sac. Congregationem Concilii, ubi assumpta disputatione, prodiit resolutio ad favorem Episcopi super jure visitandi Ecclesiam ejusque altaria & alia concernentia decentiam cultus, ac implementum onerum celebrationis missarum, dilata in reliquis resolutione, ad quam eventum non est, quoniam quantum memoria suggerit, controversia cum hoc temperamento concorditer finem habuit, ut scilicet Episcopus dicto jure visitandi Ecclesiam ac recognoscendi implementum onerum missarum & anniversariorum contentus esset.

Scribens autem pro Communitate, non negabam regulam assiliter Episcopo ex clara dispositione Sac. Conc. Trid. sess. 21. de reformat. cap. 8. & 9. Dicebam tamen ex eodem Concilio duplicem resultare limitationem factò applicabilem, unam scilicet ubi agitur de locis existentibus sub immediata protectione Regia, ut ad litteram, ibi, non tamen que sub Regum immediata protectione sunt; Et alteram, ubi aliàs in fundatione cautum est, ubi, nisi alter in fundatione cautum reperitur, ut de prima limitatione plenè Ricc. dec. 209. par. 4. Diana par. 1. resol. 100. Barbo. de Episcopo alleg. 75, num. 16. & in collectan. ad Concilium ibidem num. 27. Roto in Leopolden. administrationis Hospitalis 14. Martii 1645. coram Cerro.

Et de altera Ricc. ead. dec. 209. par. 4. Diana par. 1. resol. 33. admittitur apud Greg. dec. 4. & 8. licè Pasqualius resol. moral. centur. 1. cap. 88. & 89. Pater del Bene de immunit. Eccl. tom. 2. cap. 10. dub. 6. section. 11. nu. 5. & segg & conferunt quæ generaliter nantentur in materia juris patronatus, de attendendis legibus per fundatorem in limine fundationis adjectis, quamvis juri contrariis.

Adversus hujusmodi limitationes, duo deducebantur per scribentes in contrarium pro Episcopo, Primò quòd in privilegio Regio super receptione hujusmodi locorum sub immediata protectione, non haberetur mentio visitationis, utpotè indigentis nota speciali, ideoque non venientis sub generali privilegio exemptionis, sub quo regulariter non venit jus visitandi diœcesano competens ex deductis per Lotier. de Benef. lib. 1. q. 25. nu. 25. Barbo. de Episcopo alleg. 74. num. 6. Roias dec. 219 in his terminis Pasqualius alios colligens dictu centur. 1. q. 89. nu. 5. & 6. Et secundò quòd dicta conclusio de attendendis legibus per fundatorem in limine fundationis adjectis procedit accedente Ordinarii consensu, & non aliàs, ut in dicta sua materia de jure patronatus, ac etiam non semel in præcedentibus, præsertim in Beneventana Jurisdictionis & in Maceratensis disc. 6. & 12.

Verum reflectendo etiam ad veritatem, oppo-

sitiones non videbantur probabiles; Quatenus enim pertinet ad primam, cum tam verba privilegii quam capitulorum, seu legum fundationis, essent amplissima, quemcumque Episcopi interventum omninò excludentia, cum dictione, tantum, adjecta, tam circa administrationem respectu Communitatis, quam circa recursum ad Magistratus laicos in quocumque casu controversiæ vel malæ administrationis, clara exindè resultare videbatur voluntas includendi etiam istum casum non explicitum ex modestia laicorum, qui ex reverentiæ motivo curant id per æquipollens significare cum dicta restrictiva seu dictione taxativa, quam in proposito ponderant Marta de jurisdictione & alii apud P. del Bene de immunit. loco supra citato; undè propterea advertentiam istud motivum omninò negligendum videri, ne alias daretur occasio in futurum, scisso etiam istius modestiæ velo id explicandi.

Conclusio autem prædicta, ut sub generali privilegio exempivo non veniat jus visitandi, vel percipit eam visitationem, quæ ex jurisdictione delegata competit in concernentibus, curam animarum & administrationem sacramentorum, in quibus terminis loquitur dicta dec. 219. coram Roias, cum ad hunc effectum non sufficiat exemptio, sed requiratur territorium separatum, ut frequenter in præcedentibus hoc eodem tit. Vel in concernentibus cultum Ecclesiæ, celebratiorem missarum, & alia influenza magis in populum ipsi Ordinario subjectum, ex eadem ratione militante in administratione sacramentorum; Vel demum in ea exemptione, quæ est dativa, Ecclesiarum scilicet & locorum, quæ jam ordinariæ jurisdictioni & visitationi subiacebant, quasi quòd simplex exemptio à jurisdictione utpote odiosa & privativa juris jam quaesiti, potius restringenda quam amplianda, non tollat aliud jus visitandi, ex jurisdictione delegata magis quam ordinaria competens sine speciali mentione, Atque hujusmodi unos seu alios suprascriptos terminos, seu casus percipiunt suprà allegatæ auctoritates, & aliæ apud eos; Secus autem ubi, non per viam exemptionis à jurisdictione jam competente, sed per viam legis, seu conditionis in limine fundationis adjectæ, ita impeditivæ juris querendi, ac se opponentis in principio acquisitionis hujusmodi jurisdictionis, & superioritatis; Tunc enim cum ex ejusdem Sac. Concilii dispositione ut supra deferendum sit fundatoris voluntati, istius substantia attendenda est, non curata formula, seu figura verborum ex deductis per Martic. de conjecturis lib. 3. tit. 3. n. 9. Otib. dec. 254. in fine & passim.

Et quoad deficientem consensum seu approbationem Ordinarii alias requisiti in legibus adjectis in limine fundationis, conclusio quam admittebam in puncto juris veram, procedit, ubi agitur de beneficiis Ecclesiasticis, quæ cum Ordinarii, vel alterius Superioris auctoritate legitime erecta, atque ad esse beneficiorum redacta, eo ipso cadunt sub canonum dispositione, ac Diœcesani jurisdictione & superioritate, Undè receptum habemus jus patronatus, & præsentandi competere solum de mera gratia, ita per canones concessa ad alliciendum benefactores, secus autem, ubi agitur de cappellanis manualibus absque Ordinarii, vel alterius superioris auctoritate erectis in beneficium, quoniam remanent in terminis simplicis legati pii non cadentis sub regulis beneficalibus, sive sub dispositione canonum quoad beneficia & cappellas, ita ut etiam

infantes, & mulieres sint capaces, aliaque leges adjectæ per testatores tanquam in simplicibus legatis (quoties juxta generalem legatorum naturam tanquam turpes vel impossibiles habendæ non sint pro non scriptis) servari debeant, ut de his omnibus in suis materiis de *jure patronatus, & de beneficiis*, cum sint principia plana, ideoque cum hæc erectio, ex Ordinarii vel alterius superioris Ecclesiastici auctoritate facta non esset, non intrabat conclusio in obiectum deducta.

Hic proinde dicebam intrare dilemma clarum, quod aut hujusmodi piorum operum erectio dicenda erat facta cum auctoritate, & approbatione Ordinarii, aut non; Primo casu, stante actus individualitate, dum leges prædictæ in ipsa erectione contemporaneè adjectæ fuerunt, per necessè dicendum est eundem consensum dictis legibus præstitum esse, stante præsertim subsequuta longæva observantia ejusdem Episcopi, sub quo facta fuit dicta erectio, quoniam supervivens per annos 25. & ultra dictas leges observavit, absque eo quod allegare posset ignorantiam. Tum quia regula est, Ordinarium utpotè singulis annis suam diocesim visitare & peragere debentem præsumi informatum de omnibus innovationibus in ea contingentibus, *Mantica decis. 271. Barbat. dec. 459. in fine, & sepius*; Tum etiam quia ex qualitate loci & operum videbatur species notorii, etiam in primo anno vel mense apud quemcumque privatum.

Aut sine tali consensu vel auctoritate erectio facta est, & tunc remanere dicitur opus merè laicale & privatum, ad instar illius privati hominis, qui proprias pecunias iudigentibus gratis mutuat, sive infirmos & peregrinos in propria domo ex charitate suscipit; Licet enim ratione operum quæ exercentur, ista dicantur loca pia, non tamen dicuntur Ecclesiastica, sed remanent merè laicalia, cum ad effectum Ecclesiasticæ qualitatis, ultra requisita, illud sit præcipuum, erectionis de consensu, & auctoritate Ordinarii, vel alterius legitimi Superioris Ecclesiastici ex deductis *decis. 313. num. 5. p. 10. & magis ad rem decis. 248. par. 11. recent. cum ibi allegatis & habetur sub tit. de alienationibus, & contr. actibus* in proposito alienationis bonorum Ecclesiæ.

Majorigitur ac penè tota difficultas residere videbatur in dispositione ejusdem Sac. Concilii Trid. *dist. 1. sess. 22. cap. 9.* ita per Sac. Congregationem ejusdem Concilii interpretato, ut data etiam qualitate laicali ut supra, adhuc Ordinatio competat jus visitandi seu revidendi quæcumque opera pietatis, seu loca, in quibus ea exercentur, ne sub specie charitatis, & pietatis, conventicula aliaque mala exercentur; Quod provenit etiam ex dispositione vel intentione juris communis, exiis quæ habentur infra in *Florentina Conservatorii 45.*

Pro ista difficultate removenda, vel temperanda, dicebam, etiam cum aliquo sensu veritatis, procedendum esse cum distinctione, Aut enim agitur de fundatore vivente, dictaque pietatis opera exercente; Aut ubi eo defuncto exercentur per administratores & executores; Primo casu, salvo jure revidendi, an exercentur conventicula, & alia mala, ut supra, super quo admittebam Ordinarii auctoritatem; In reliquis receptum est dictam Conciliarem dispositionem non procedere, cum verè & propriè per curiat alterum casum, in quo, defuncto pii operis auctore, in Episcopo seu Ordinario verificetur potestas executoris ultimarum voluntatum, ac piarum dispositionum,

inspiciendo scilicet, an piæ disponentium voluntates per hæredes, vel executores aliosque administratores adimpleantur, vel respectivè defraudentur, quæ ratio non militat in ipso fundatore vivente, qui potest talia opera non exercere, suaque bona in prophanos immò peccaminosos usus pro libito erogare, ideoque asperitas cum eo exercenda non est, Atque incongruum videtur, ut (excepto jam dicto casu inquirendi an mala & scandala sub hoc pallio fiant,) cogi debeat ille qui liberam suorum bonorum administrationem habet, cum facultate projiciendi in mare, de illis reddere rationem, ut ita distinguendo habetur apud *Ricc. dicta dec. 209. num. finali Barbof. collectan. ad Conc. eod. cap. 9. num. 8. circa finem.*

In his autem terminis fundatoris viventis esse videbatur, dum scilicet administratio fiebat per eandem Communitatem fundatricem de bonis suis, quamvis in diligentibus hujus distributionis occasione adhibitis, nulla desuper suppeteret auctoritas, quæ ad hos terminos speciales descenderet; Ut enim observabam in *Tuderuna dist. 42.* & in pluribus similibus controversiis, in quibus satis frequenter oretenus consultus fui, Distinguendum est inter ea pietatis opera, quæ ex privatorum piis dispositionibus fundata vel adacta administrantur per ipsam laicorum Communitatem, & illa opera, quæ omnino, ac de ejus bonis fundata sunt, Primò enim casu rectè intrat supradicta Ordinarii potestas revidendi, an piæ defunctorum voluntates adimpleantur vel defraudentur, quod non procedit in altero, dum ipsemet fundator administrat solum bona sua.

Et quamvis in præsentem non verificetur superventia ipsius fundatoris per veritatem & naturam, ita ut destinata opera pietatis per administratores adimpleri debeant, nihilominus fictio ita concurrat in ipso ingressu ac in progressu, & sic tam in fundatione quam administratione, nam etiam reliqua bona ipsius Communitatis prophanis usibus destinata, tanquam in corpore ficto, & intellectuali, sunt sub Administratores, qui tamen proprios habent superiores, & revisores; Undè propterea semper cessat ratio executionis piæ voluntatis morientium, in qua propriè fundatur dicta conciliaris dispositio, ignotum est autem, an super isto casu præciso, quando scilicet agitur de operibus directè, & immediatè fundatis cum bonis ipsius Communitatis administrantis, Sac. Congregatio aliter statuerit.

P A P I E N.
VISITATIONIS HOSPITALIS
P R O
EPISCOPO,
C U M
ADMINISTRATORIBUS HOSPITALIS S. M A T T H Æ I.

Casus disputatus in S. Congregatione Concilii, ubi pendet ut infra.

De facultate competente Episcopo in vim jurisdictionis sibi delegatæ per Sac. Conc. Trid. *sess. 22. de reform. cap. 8. & 9.* visitandi Hospita-